

Kh:n hyväksymä 29.6.2009, 11 / 338 § (Päivitetty EU-kynnysarvojen muuttuessa 1.1.2016. Päivitetty palvelu- ja hankintaohjelman mukaan, hyväksytty kaupunginvaltuustossa 30.9.2013, asianro 1261/02.08.00/2012). Päivitetty 1.1.2017 tulleen hankintalain osalta, hyväksytty 31.10.2017 kaupunginjohtajan johtoryhmässä. Päivitetty IS-Hankinta Oy:n nimenmuutoksen osalta. Päivitetty 3.1.2022 EU-kynnysarvojen muuttuessa 1.1.2022. Päivitetty tietoturvan ja tietosuojan huomioimisen liitteellä, hyväksytty 28.1.2022 kaupunginjohtajan johtoryhmässä. Päivitetty 28.6.2022 SELMA-kauppa ja Tarjouspalvelu.fi.

KUOPION KAUPUNGIN HANKINTAOHJE

1. Hankintaohjeen tehtävä ja tavoite

Hankintaohjeen tehtävänä on ohjata kaupungin toimintaa hankintojen tekemisessä määrittämällä kaupungin hankinnoissaan noudattamat toimintaperiaatteet, hankintatoiminnan ohjaustapa, organisointi ja vastuusuhteet. Hankintaohjeen tavoitteena on tehostaa kaupungin varojen käyttöä siten, että hankinnat ovat edullisia ja laadukkaita. Sen tavoitteena on kehittää markkinoita niin, että tulevaisuudessa palvelujen tarjonta lisääntyy eikä vähene. Olennaista on myös lisätä Kuopion mainetta luotettavana kumppanina sekä edistää kaupungin kiinnostavuutta yritysten sijoituspaikkana. Elinkeinoelämän näkökulmasta ohjeen tavoitteena on antaa yrityksille ja muille yhteisöille tasapuolinen mahdollisuus tarjota tavaroita, palveluita ja rakennusurakointia Kuopion kaupungin hankintojen tarjouskilpailuissa. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kaupunkiorganisaatiossa hankintatoiminnan organisoinnin ja hankintojen hallintavälineiden kehittämistä sekä toimijoiden sitoutumista ohjeen noudattamiseen.

Tämä ohje koskee avoimilta markkinoilta tehtäviä hankintoja.

2. Hankintalaki, määritelmät ja menettelytavat

Hankintalaissa säädetään hankintojen tekemisessä noudatettavista menettelytavoista. Pääperiaate on, että hankinnat tulee avoimesti kilpailuttaa ja hankintojen tekemisessä on käytettävä hyväksi olemassa olevat kilpailuolosuhteet. Suorahankintoina eli siis hankintalain mukaisesti kilpailuttamatta - tehtävistä hankinnoista on hankintalaissa todettu omat perusteensa.

Hankintalakia ei sovelleta hankintoihin, jotka tehdään kaupungin sisäisiltä toimintayksiköiltä ja konserniin kuuluvilta sidosyksiköiltä (hankintalain 1397/2016 15§) ns. in-house periaatteella eikä pienhankintoihin. Hankintalakia ei myöskään sovelleta hankintalaissa erikseen todettuihin, lain soveltamisalan ulkopuolelle jääviin hankintoihin.

Hankinnat, jotka tehdään oman organisaation ulkopuolelta, tulee kilpailuttaa hankintalaissa (Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1397/2016 Finlex) säädetyllä tavalla. Vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalveluiden alalla toimivien yksiköiden hankintoja koskee Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1398/2016 Finlex. Erityisalojen hankintalaissa ei ole kansallisia kynnysarvoja vaan ainoastaan EU-kynnysarvot.

Hankintalaissa hankinnat jaotellaan palveluhankintoihin ja tavarahankintoihin sekä rakennusurakoiden teettämiseen. Edelleen hankinnat jaetaan hankinnan kokonaisarvon mukaan. Hankintasopimuksen kesto määrittää hankinnan kokonaisarvon.

Kansalliset kynnyksarvot (Hankintalain 25 §)

• Tavara- ja palveluhankinnat	60 000 euroa
• Käyttöoikeussopimukset / palvelut	500 000 euroa
• Terveystenhoito- ja sosiaalipalvelut (ks. liite 1 E kohdat 1 -4)	400 000 euroa
• Muut erityiset palvelut (ks. liite 1 E kohdat 5 – 15)	300 000 euroa
• Rakennusurakat	150 000 euroa
• Käyttöoikeusurakat	500 000 euroa
• Suunnittelukilpailut	60 000 euroa

EU-kynnyksarvot (Hankintalain 26 §)

• Tavara- ja palveluhankinnat	215 000 euroa
• Rakennusurakat	5 382 000 euroa
• Suunnittelukilpailut	215 000 euroa

EU-kynnyksarvot (Erityisalojen hankintalain 13 §)

• Tavara- ja palveluhankinnat	431 000 euroa
• Rakennusurakat	5 382 000 euroa
• Suunnittelukilpailut	431 000 euroa
• Käyttöoikeussopimukset	5 382 000 euroa

Edellä mainitut EU-kynnyksarvot ovat tulleet voimaan 1.1.2022.

3. Hankintojen suunnittelu ja markkinakartoitus

Kaupungin tulee järjestää hankintatoimintansa siten, että hankinnat voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti ja suunnitelmallisesti sekä mahdollisimman tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina ympäristönäkökohdat, yritysvaikutukset ja sosiaaliset kriteerit huomioon ottaen.

Hankintatoimintaan liittyvien hallinnollisten tehtävien vähentämiseksi hankintayksiköt voivat käyttää puitejärjestelyjä sekä tehdä yhteishankintoja tai hyödyntää muita yhteistyömahdollisuuksia julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Hankintalain mukaan hankintoja ei saa pilkkoa esim. hankintalain säännösten kiertämiseksi. Hankintalaki ja hyvä hallintotapa edellyttävät, että kaikista hankinnoista ilmoitetaan avoimesti. Ilmoittamista edellytetään niin pienhankinnoista kuin myös suoraan hankinnoista. Hankintojen ilmoittamisesta vastaa hankinnan tehnyt palvelualue, liikelaitos ja taseyksikkö.

Hankinnoissa on, aina kun se on perusteltua ja mahdollista, varmistettava, että myös aloittavilla yrityksillä, pk-yrityksillä ja paikkakunnan yrityksillä on mahdollisuus osallistua kilpailutuksiin.

Yritysten syrjimättömästä ja tasapuolisesta kohtelusta julkisissa hankintamenettelyissä on säädetty hankintalaissa.

Markkinakartoitus. Hyvä hankinta edellyttää hankinnan kohteen tuntemusta, jota voidaan edistää markkinakartoituksella. Hyvään hankinnan valmisteluun kuuluu myös riittävä viestintä aiotusta hankinnasta potentiaalisille tarjoajille. Tarjouspyyntöluonnokseen voi pyytää kommentteja mahdollisilta tarjoajilta.

4. Vaikutusten ennakoarviointi

Yritysvaikutusten arvioinnilla pyritään erityisesti parantamaan hallinnon kykyä huomioida elinkeinoelämän tarpeet ja näkökohdat päätöksenteossa. Arvioinnin merkitys korostuu erityisesti silloin, kun tunnistetaan, että päätös saattaa vaikuttaa esim. yrityksen tai yritysten kustannuksiin, investointeihin, liikennejärjestelyihin, saavutettavuuteen tai muuhun päivittäiseen toimintaan.

Ympäristövaikutukset. Hankinnoissa tulee arvioida, millaisia ympäristövaikutuksia hankinnalla on ja voidaanko ympäristönäkökohdat huomioida asettamalla tarjouspyynnöissä tuotteelle tai palvelulle ympäristöominaisuuksia koskevia vaatimuksia.

Kuopion kaupunki on sitoutunut jätteen synnyn ehkäisyyn ja kierrätystuotteiden käyttöön (Kv. 6.2.2017 § 5) hyväksymällä jätepoliittisen ohjelman. Hankinnoissa ostetaan mahdollisuuksien mukaan käytettyjä ja kierrätysmateriaaleista valmistettuja tuotteita ja tuotteet ovat käytön jälkeen myös kierrätettäviä ja toimitetaan uusiokäyttöön.

Hankinnoissa tulee huomioida tuotteen elinkaaren aikaiset kustannukset ja ympäristövaikutukset. Laskemalla elinkaarikustannukset hankkijat voivat valita vaihtoehdon, joka on koko elinkaaren kannalta tarkasteltuna taloudellisin. Resurssiviisaita hankintoja ovat hankinnan ostaminen palveluna, vaihtoehtoiset omistusmuodot ja tuotteiden uusiokäyttö.

Tuotteille ja palveluille voidaan asettaa vaatimuksia koskien mm.

- Energiankulutusta (sähkön, lämmön ja veden kulutus)
- Käytöstä aiheutuvia päästöjä (CO₂-päästöt, pienhiukkaspäästöt yms.)
- Kierrätettävyyttä, käyttöikä, käytettyjä materiaaleja, uusiomateriaalien käyttöä
- Jätehuollon asianmukaisuutta, jätteen synnyn ehkäisyä, syntyvän jätteen määrän arviointia
- Melutasoa
- Polttoaineen kulutusta

Lisäksi tarjouspyynnöissä voi hyödyntää hyväksytyjen ympäristömerkkien vaatimuksia.

Kysy tarvittaessa apua vaikutusten arviointiin organisaatiosi ympäristöasiantuntijoilta.

Lisätietoja:

Motivan hankintapalvelu
Hyvän hankinnan ABC-listaus
Ympäristömerkit

Sosiaaliset kriteerit. Sosiaalisilla näkökohdilla tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla taataan perusoikeuksien, yhdenvertaisen kohtelun ja syrjimättömyysperiaatteen noudattaminen. Sosiaalisia

näkökohtia ovat myös heikommassa asemassa olevien suojelemiseksi sekä syrjäytymisen estämiseksi käytettävä positiivinen syrjintä tai muut kannustavat toimet.

Tarkoituksenmukaista olisi erityisesti pitkittyneeseen työttömyyteen liittyvien ongelmien ratkaiseminen yhdessä elinkeinoelämän kanssa. Sosiaalisia kriteereitä tulisi käyttää erityisesti hankinnoissa, joissa on hankinnan luonteesta johtuvaa merkittävää paikallista työllisyysvaikutusta. Sosiaaliset kriteerit eivät oikein toteutettuna tuota kustannusvaikutusta yrityksille tai nosta hankintojen hintaa, kun työllistämistä kompensoidaan monilla tuilla ja palveluilla.

Innovatiiviset hankinnat. Hallituksen esityksen (HE 108/2016vp) mukaan innovaatiolla tarkoitetaan hankinnoissa ”ensinnäkin hankinnan kohdetta, joka kattaa kaupallisesti tai yhteiskunnallisesti uudella tavalla hyödynnetyn tiedon ja osaamisen. Innovatiivisella hankinnalla tarkoitettaisiin varsinaisten innovaatioiden hankinnan ohella myös innovaatiomyönteisiä hankintoja, jossa hankintayksikkö määrittelee tarpeensa standardeihin viittaamisen sijasta toiminnallisina ominaisuuksina ja jossa tarjoajat voivat esittää myös uudenlaisia ratkaisukeinoja tarjouksissaan. Innovatiivisella hankinnalla voidaan edelleen tarkoittaa innovaatioihin sysäävää hankintaa, jossa hankintayksikkö viestii tarpeensa markkinoille ja jossa tarjoajat joutuvat tuotekehittelyn kautta luomaan tarpeeseen vastaavan tarjouksen. Innovatiivisilla hankinnoilla voidaan tehostaa julkisia palveluja ja parantaa niiden laatua. Innovatiiviset hankinnat voivat auttaa hankintayksikköjä saavuttamaan laajempia taloudellisia, ympäristöön liittyviä ja yhteiskunnallisia hyötyjä tuottamalla uusia ideoita, muuttamalla ne innovatiivisiksi tuotteiksi ja palveluiksi ja edistämällä siten kestäväää talouskasvua.”

Innovatiivista hankintamenettelyä voidaan käyttää mm. kun haetaan päästötöntä tai ympäristöystävällistä tuotetta tai palvelua. Tällöin etsitään ratkaisumallia, jonka toteuttaja suunnittelee ja tarjoaa hankkijalle. Hankkijan ei tarvitse etukäteen tietää miten esimerkiksi päästötön katualue rakennetaan, vaan toteuttajan tehtävä on esittää oma innovatiivinen ratkaisunsa.

5. Kuopion kaupungin hankinnat – vastuu hankintaprosessista

Kaupungin palvelualueet, liikelaitokset ja taseyksiköt vastaavat itse hankinnoistaan hyväksytyjen suunnitelmien ja talousarvioidensa puitteissa. Ne vastaavat osaltaan siitä, että kaupungin hankinnat tehdään laadukkaasti ja kokonaistaloudellinen edullisuus huomioon ottaen. Tätä varten palvelualueet, liikelaitokset ja taseyksiköt osoittavat hankinnan kilpailuttamiseen ja hankinnan sopimusaikaiseen hallintaan asiantuntevaa ja osaavaa henkilökuntaa. Palvelualueilla tulee olla nimetty hankintayhdyshenkilö.

Tavaroiden ja palveluiden hankintaperiaatteena kaupunkiorganisaatiossa on, että

- kaupungin omien toimintayksiköiden tuottamat tavarat ja palvelut tehdään sisäisinä hankintoina omilta toimintayksiköiltä,
- konserniyhteisöjen tuottamat palvelut in-house – periaatteella konserniyhteisöiltä ja
- muut tavarat ja palvelut avoimilta markkinoilta.

Voimassa olevan kaupungin palvelu- ja hankintaohjelman mukaan kaupunki voi hankkia palveluita markkinoilta täydentämään vastuullaan olevaa omaa palvelutuotantoaan.

5.1. Toimintaperiaatteet

Avoimilta markkinoilta tehtävät hankinnat tulee kilpailuttaa hankintalakiä noudattaen.

Hankinnoissa, joissa toimittajalta edellytetään merkittäviä investointeja (koneet, laitteet, tilat), tulee investointien toteuttamisvastuu ja – tapa toteuttaa siten, että investoinnin toteuttamismahdollisuudet eivät tosiasiallisesti sulje pieniä ja keskisuuria yrityksiä pois kilpailusta, jollei tähän ole erityistä syytä. Tilojen sisällyttämisessä sopimuskokonaisuuteen tulee ratkaisu tehdä aina palvelualueen, liikelaitoksen ja tilakeskuksen yhteistyönä. Hankinnat tulee toteuttaa pitkäjänteisesti ja niistä on tiedotettava riittävän ajoissa, jotta tarjoajat pystyvät niihin reagoimaan.

Koska hankintalain mukaan hankintoja ei saa pilkkoa, hankintojen kilpailutustarvetta arvioitaessa näkökulmana tulee olla koko kaupunki, ei toimintayksikkö. Kaupunki tarkoittaa ydinkaupunkia liikelaitoksineen.

5.2. Kilpailuttaminen

Kaupungin hankinnat kilpailuttaa pääsääntöisesti Sansia Oy, jonka kilpailutusten ulkopuolelle jäävät erikseen sovittavat erityishankinnat kuten rakennusurakat sekä suorahankinnat ja pienhankinnat. Näiden hankintojen osalta toimitaan voimassa olevien hallinto- ja toimintasääntöjen puitteissa. Palvelualueet, liikelaitokset ja taseyksiköt vastaavat omissa kilpailutuksissaan itse kilpailuttamis- ja sopimuskäytännöistä Sansia Oy:n toimiessa konsultoivassa roolissa.

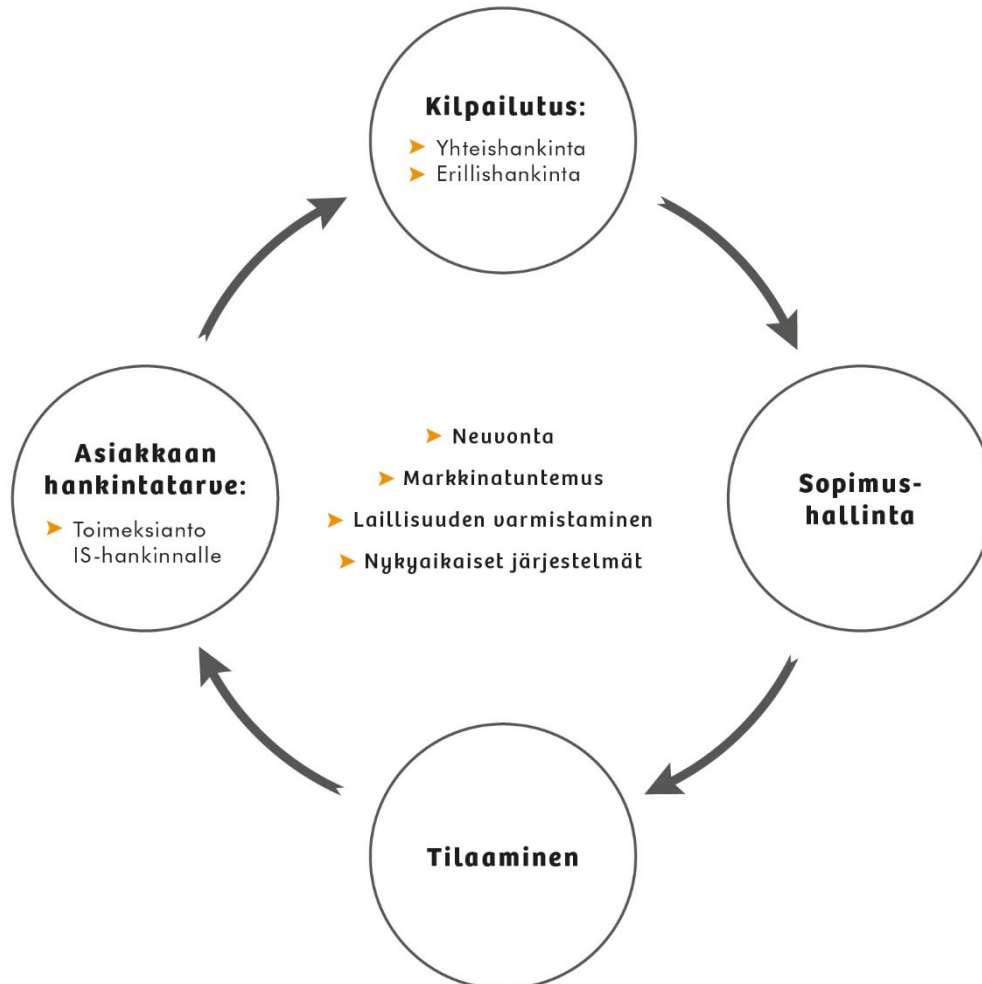
Niissä hankinnoissa, jotka on annettu Sansia Oy:n toteutettavaksi vastaa hankintayhtiö kilpailutusprosessissa hankintalain asiantuntemuksesta. Palvelualueet, liikelaitokset ja taseyksiköt vastaavat hankinnan kohteen ja hankinnan ehtojen määrittämisestä siten, että hankinnat tehdään taloudellisesti mutta riittävän laadukkaasti, tarpeita vastaavasti ja noudattaen kaupungin hankintaperiaatteita; ympäristöystävällisesti, yritysvaikutukset arvioiden ja sosiaaliset kriteerit huomioon ottaen.

Hankintojen avoimuuden ja ennakoitavuuden parantamiseksi Sansia Oy ylläpitää kilpailutusseurantaa, jonne pääsee hankintayhtiön [www-sivuilta Tarjouspalvelu.fi](http://www.tarjouspalvelu.fi).

Sansia Oy:n tehtävänä on:

- toteuttaa hankintojen kilpailuttaminen ammattitaitoisesti, tehokkaasti ja suunnitelmallisesti mahdollisimman tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina
- vastata vaadittavien hankintasopimuksen tekemisestä
- ylläpitää sähköistä tilaamista palvelevaa tuotekatalogia
- vastata tilaus-toimitus-prosessinohjauksesta sekä sen sisällöstä
- vastata tiedottamisesta ja toimittajasuhteiden ylläpitämisestä
- avustaa ja neuvoa kaupungin organisaation palvelualueita, liikelaitoksia ja taseyksiköitä hankinta-asioissa ja sopimusten täytäntöönpanossa ja hallinnassa
- hoitaa sovitut hankintalain kynnsarvot ylittävät kilpailutukset ja näiden hankintojen sopimuksenhallinnan
- konsultoi ja ohjeistaa hankintatoimintaa

- kouluttaa hankinta-asioissa osakkaita ja tarjoaa koulutusta ja neuvontaa myös yrittäjille hankinta-asiamiehen palveluna
- kehittää hankintakäytäntöjä
- tarjoaa järjestelmärataksuja muun muassa tilaamiseen ja sopimushallintaan

5.3. Hankintapäätökset ja – sopimukset sekä hankinnat ja tilaaminen

Sansia Oy:n kilpailuttamien hankintojen hankintapäätökset ja – sopimukset tekee Sansia Oy. Palvelualueiden, liikelaitosten ja taseyksiköiden omat hankintapäätökset ja – sopimukset tehdään voimassa olevien hallinto- ja toimintasääntöjen puitteissa.

Hankintasopimukset pyritään tekemään kestoltaan tarkoituksenmukaisiksi ottaen huomioon alan kehitysnäkymät ja markkinatilanteen arvioidut muutokset. Kaupunki ei tee toistaiseksi voimassa olevia sopimuksia kuin erityisen perustellusta syystä.

Kaupungin kaikki hankinnat tehdään hankintasopimuksia noudattaen eli hankinnat tehdään sopimustoimittajilta. Tilaamiseen käytetään sähköistä tilausjärjestelmää (SELMA-kauppa) aina kun se on mahdollista. Muutoin hankinnoissa noudatetaan tehdyissä hankintasopimuksissa sovittuja menettelytapoja. Hankinnan tekemiseen muulta kuin sopimustoimittajalta vaaditaan erityinen peruste.

Palvelualueiden, liikelaitosten ja taseyksiköiden hankinta-asioihin nimetyt vastuuhenkilöt valvovat omalta osaltaan hankintasopimusten noudattamista. Palvelualueiden, liikelaitosten ja taseyksiköiden johdolla on ylin valvontavastuu sen tekemien sopimusten noudattamisessa. Sähköisten järjestelmien käyttöönotto tulee edesauttamaan valvonnan suorittamista.

Päävastuu hankintasopimuksen hallinnoinnista kuuluu hankintasopimuksen tekijälle. Hankintasopimuksen hallinointiin kuuluu vastuu tavaran tai palvelun sisällön ja laadun vaatimuksenmukaisuuden arvioinnista sekä mahdolliset sopimusaikaiset hinnan tarkistukset. Tilaajat tekevät reklamaatiot huonosta tavarasta tai palvelusta aina suoraan kirjallisina sopimustoimittajalle ja saattavat tiedoksi Sansia Oy:lle.

Hankintasopimuksissa tulee pyrkiä käyttämään yleisiä sopimusehtoja aina kun se on mahdollista ja niissä on otettava huomioon myös tarvittavat vakuusjärjestelyt. Hankintasopimuksissa on määriteltävä hinnantarkistusmekanismi ja sopimuksesta irtautumismenettely. Sopimuksissa tulee turvata kaupungin etu mahdollisissa sopimushäiriötilanteissa ja varauduttava mahdollisiin poikkeusoloihin.

Sopimuksessa tulee mainita sovitun laadun todentamismenetelmät sekä toimintatavat, mikäli sovittu laatu ei toteudu. Edellä olevasta johtuen sopimukseen tulee määritellä sopimussakko ja tarvittaessa sopimus tulee voida myös purkaa.

5.4. Hankintaorganisaatio ja vastuut

Talous- ja omistajaohjaus vastaa hankintojen strategisesta suunnittelusta, kaupunkitasoisesta hankintojen koordinoinnista, ohjauksesta ja antaa tarvittaessa tarkemmat ohjeet hankintojen tekemisestä sekä raportoi kaupungin hankinnoista kaupunginhallitukselle. Kunkin palvelualueen, liikelaitoksen ja taseyksikön hankinta-asioihin nimetyt vastuuhenkilöt vastaavat siitä, että hankinnoissa noudatetaan näitä ohjeita.

6. Kehittäminen

Kaupungin kaikessa järjestämisvastuun piiriin kuuluvassa toiminnassa tulee pitää huoli siitä, että kaupungilla on ja tulee kaikissa tilanteissa olemaan riittävä ostajaosaaminen ja tuntuma markkinoiden toimintaan. Milloin markkinat eivät toimi kunnolla tai ne ohjaavat kaupungin toimintaa, on kaupungilla oltava kyky ja osaamista vaikuttaa asioihin. Hankintatehtävissä on oltava ammattitaitoista henkilökuntaa

Hankintatoiminnan seurannan ja kehittämisen tueksi tarvitaan tietojärjestelmäkokonaisuus. Hankintatoimi liittyy toiminnallisesti taloushallinnon tietojärjestelmiin, joten sähköisen tilaamisen ja taloushallinnon tietojärjestelmien yhteensovittamista tulee jatkaa. Sähköisen tilaamisen kytkeminen ostolaskujen käsittelyjärjestelmään hyödyttää koko hankintaprosessia aina tilaamisesta ostolaskun maksamiseen. Tämä edellyttää toimittajilta sähköistä laskuttamista. Hankintatoiminnan johtamista ja ohjaamista varten tietojärjestelmien tulee tuottaa tietoa mm. toimittajista, hankintatavoista ja hankintamääristä ja mahdollistaa ajantasaisen sopimusrekisterin ylläpito sopimustoimittajista ja sopimustuotteista.

7. Julkisten hankintojen valvonta

Kilpailu- ja kuluttajavirasto valvoo julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön noudattamista. Valvonnan tarkoituksena on varmistaa yleisen edun sekä veronmaksajien ja julkisten varojen käytön tehokkuuden kannalta keskeisten periaatteiden, kuten julkisten hankintojen menettelyjen, avoimuuden ja syrjimättömyyden sekä tehokkaasti kilpailutettujen hankintamenettelyjen, toteuttaminen.

<http://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/kilpailuasiat/julkisten-hankintojen-valvonta/>

Liite 1

Hankintalain liite E: Sosiaali- ja terveystalouden palvelut sekä muut erityiset palvelut lain 107 §:ssä palvelut.

Liite 2

Tietoturvan ja tietosuojan huomioiminen hankinnoissa.

Viiteaineistoa:

- Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1397/2016 Finlex (astunut voimaan 1.1.2017)
- Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1398/2016 Finlex (astunut voimaan 1.1.2017)
- Kuntalaki 410/2015 Finlex
- Hallintolaki (434/2003) hyvän hallinnon periaatteet (6 §)
- Kilpailulaki 948/2011 Finlex
- Tuomioistuineläinlaki 673/2016
- Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (22.12.2006/1233), muuttunut 1.9.2015
- Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (Julkisuuslaki, 621/1999)
- Palvelu- ja hankintaohjelma 2013 – 2020
- Hallinto- ja toimintasäännöt

Hankintalaki 1397/2016

Hankintaohjeen liite 1

Liite E

Lain 107 §:ssä tarkoitetut sosiaali- ja terveystalvelut sekä muut erityiset talvelut:

- 1) terveydenhuolto- ja sosiaalitalvelut ja niihin liittyvät talvelut, jotka kuuluvat CPV-koodeihin 75200000-8; 75231200-6; 75231240-8; 79611000-0; 79622000-0 [Kotiapulaisten hankintatalvelut]; 79624000-4 [Sairaanhoidohenkilöstön hankintatalvelut] ja 79625000-1 [Hoitohenkilöstön hankintatalvelut] 85000000-9–85323000-9; 98133100-5, 98133000-4; 98200000-5; 98500000-8 [Yksityishenkilöitä työllistävät kotitaloudet] ja 98513000- 2–98514000-9 [Työvoimatalvelut kotitalouksille, Henkilöstönvälitystalvelut kotitalouksille, Toimistotyöntekijöiden välitystalvelut kotitalouksille, Tilapäistyöntekijät kotitalouksille, Kotiapupalvelut ja Kotitalvelut];
- 2) sosiaalialan, koulutuksen, terveydenhuollon ja kulttuurin hallintotalvelut, jotka kuuluvat CPV-koodeihin 85321000-5 ja 85322000-2, 75000000-6 [Julkishallinnon talvelut, maanpuolustus ja sosiaaliturvatalvelut], 75121000-0, 75122000-7, 75124000-1; 79995000-5 –79995200-7; 80000000-4 Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen talvelut– 80660000-8; 92000000-1 ja 92700000-8 79950000-8 [Näyttelyjen, messujen ja kongressien järjestelytalvelut], 79951000-5 [Seminaarien järjestäminen], 79952000-2 [Tapahtumatalvelut], 79952100-3 [Kulttuuritapahtumien järjestäminen], 79953000-9 [Festivaalien järjestäminen], 79954000-6 [Juhlien järjestäminen], 79955000-3 [Muotinäytösten järjestäminen], 79956000-0 [Messujen ja näyttelyjen järjestäminen];
- 3) pakollisen sosiaaliturvan talvelut, jotka kuuluvat CPV-koodiin 75300000-9, jos ne kuuluvat lain soveltamisalaan;
- 4) sosiaalietuustalvelut, jotka kuuluvat CPV-koodeihin 75310000-2, 75311000-9, 75312000-6, 75313000-3, 75313100-4, 75314000-0, 75320000-5, 75330000-8, 75340000-1;
- 5) muut yhteisöön liittyvät, yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset talvelut, mukaan lukien ammattiyhdistysten, poliittisten järjestöjen, nuorisojärjestöjen ja muiden erilaisten yhdistysten tarjoamat talvelut, jotka kuuluvat CPV-koodeihin 98000000-3; 98120000-0; 98132000-7; 98133110-8 ja 98130000-3;
- 6) uskonnollisten järjestöjen talvelut, jotka kuuluvat CPV-koodiin 98131000-0;
- 7) hotelli- ja ravintolatalvelut, jotka kuuluvat CPV-koodeihin 55100000-1–55410000-7; 55521000-8–55521200-0 [55521000-8 Ateriatalvelut kotitalouksille, 55521100-9 Aterioiden kotiinkuljetustalvelu, 55521200-0 Ateriakuljetustalvelut] 55520000-1 Ateriatalvelut, 55522000-5 Muonitustalvelut kuljetusyriyksille, 55523000-2 Muiden yritysten tai muiden laitosten ateriatalvelut, 55524000-9 Kouluruokailutalvelut 55510000-8 Ruokalatalvelut, 55511000-5 Henkilöstöruokaloitten ja muiden rajoitetulle asiakaskunnalle tarkoitettujen kahviloiden talvelut, 55512000-2 Ruokalanhoito, 55523100-3 Kouluruokailutalvelut;
- 8) oikeudelliset talvelut, sikäli kuin niitä ei ole suljettu pois 9 §:n nojalla, ja jos ne kuuluvat CPV-koodeihin 79100000-5–79140000-7; 75231100-5;
- 9) muita hallinnolliset ja valtionhallinnon talvelut, jotka kuuluvat CPV-koodeihin 75100000-7–75120000-3; 75123000-4; 75125000-8–75131000-3;
- 10) yhteiskunnalle tuotettavat talvelut, jotka kuuluvat CPV-koodeihin 75200000-8–75231000-4;

- 11) vankilapalvelut, yleiseen turvallisuuteen liittyvät ja pelastuspalvelut, sikäli kuin niitä ei ole suljettu pois 9 §:n nojalla, ja jotka kuuluvat CPV-koodeihin 75231210-9–75231230-5; 75240000-0–75252000-7; 794300000-7; 98113100-9;
- 12) tutkinta- ja turvallisuuspalvelut, jotka kuuluvat CPV-koodeihin 79700000-1–79721000-4 [Tutkinta- ja turvallisuuspalvelut, Turvallisuuspalvelut, Hälytysjärjestelmän valvonta, Vartiointipalvelut, Valvontapalvelut, Seurantajärjestelmään liittyvät palvelut, Karkurien jäljityspalvelut, Partiointipalvelut, Henkilökorttien myöntämispalvelut, Tutkintapalvelut ja Etsivätoimistopalvelut] 79722000-1 [Grafologiapalvelut], 79723000-8 [Jäteanalyysipalvelut];
- 13) kansainväliset palvelut, jotka kuuluvat CPV-koodeihin 98900000-2 [Ulkopuolisten järjestöjen ja toimielinten palvelut] ja 98910000-5 [Kansainvälisten järjestöjen ja toimielinten palvelut];
- 14) postipalvelut, jotka kuuluvat CPV-koodeihin 64000000-6 [Posti- ja televiestintäpalvelut], 64100000-7 [Posti- ja pikälähettiläpalvelut], 64110000-0 [Postipalvelut], 64111000-7 [Sanoma- ja aikakauslehtiin liittyvät postipalvelut], 64112000-4 [Kirjelähettyksiin liittyvät postipalvelut], 64113000-1 [Paketteihin liittyvät postipalvelut], 64114000- 8 [Postitoimistopalvelut], 64115000-5 [Postilokerojen vuokrauspalvelut], 64116000-2 [Poste restante -palvelut], 64122000-7 [Toimiston sisäiset posti- ja lähettipalvelut]; taikka
- 15) sekalaiset palvelut, jotka kuuluvat CPV-koodeihin 50116510-9 [Autonrenkaiden pinnoitus], 71550000-8 [Sepän palvelut].

Hankintaohjeen liite 2

Tietoturvan ja tietosuojan huomioiminen hankinnoissa

Tämä liite on tarkentava ohje Kuopion kaupungin hankintaohjeeseen (kaupunginjohtajan johtoryhmä 28.1.2022). **Ohje koskee kaikkia hankintoja, joissa hankinta koskee ICT - järjestelmää, - laitetta, sovellusta, ohjelmaa tai palvelua, lääketieteellistä laitetta tai siihen liittyvää järjestelmää, jossa tai jonka avulla käsitellään henkilötietoja.**

Lainsäädäntövaatimusten huomioiminen hankinnoissa

Kuopion kaupungin hankintaohjeen mukaan hankintayksikkö vastaa siitä, että hankinnoissa noudatetaan hankintalakeja (Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016)) ja hankinta toteutetaan laadukkaasti ja kokonaistaloudellinen edullisuus huomioiden.

Hankintalain lisäksi hankinnassa tulee huomioida hankinnan kohdetta tai hankinnan käyttötarkoitusta koskeva lainsäädäntö. Hankintayksikön tulee huolehtia hankintaa koskevan muun sovellettavan lainsäädännön arvioinnin osalta, että esimerkiksi hankintaa koskevien tietoturva- ja tietosuojavaatimusten arviointiin varataan riittävän aikaisessa vaiheessa aikaa ja asiantuntijaresursseja. Hankintayksikkö konsultoi tarvittaessa lakimiestä sekä tietoturvapäällikköä ja tietosuojavastaavaa. Hankintayksikkö konsultoi tietohallintopäällikköä kaikissa ICT – hankinnoissa.

Hankintayhdyshenkilö varmistaa ennen kilpailuttamisen aloittamista, että tässä ohjeessa mainittujen säädösten ja substanssilainsäädännön vaatimukset on huomioitu ja suunniteltu.

Tarjouspyyntöasiakirjoihin liitetään Kuopion kaupungin tietoturvaa, turvallisuutta tai henkilötietojen käsittelyä koskevat sopimusehdot lainsäädännöstä johdettujen vaatimusten mukaisesti.

Henkilötietojen käsittelyä koskevissa sopimusehdoissa tulee olla lisäksi henkilötietojen käsittelijän seloste käsittelytoimista (Liite Henkilötietojen käsittelyn ehtoihin) sekä rekisterinpitäjän kirjallinen ohje henkilötietojen käsittelystä. Rekisterinpitäjää edustaa henkilötietojen käsittelyn kokonaisuudesta (henkilörekisteri) vastaava viranhaltija.

Hankintayhdyshenkilö tiedottaa suunnitellusta hankinnasta sille rekisteristä vastaavalle viranhaltijalle, jonka henkilötietojen käsittelyyn hankinta liittyy ja avustaa tarvittaessa tietosuojadokumentaation päivittämisessä ja hankinnan tietosuojavaikutusten arvioinnissa.

Tietoturvaa ja tietosuojaa koskevat lainsäädäntövaatimukset

Hankinnassa tulee huomioida substanssilainsäädännön lisäksi ja lakien soveltamissäännöt huomioiden: EU:n yleinen tietosuoja-asetus ja tietosuojalaki sekä laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta eli tiedonhallintalaki.

Tietosuoja-asetus ja sen rinnalla sovellettava tietosuojalaki ohjaavat kaikkea henkilötietojen automaattista käsittelyä, sekä sellaista manuaalista käsittelyä, joka koskee rekisterin osaa tai tietoja, joiden on tarkoitus muodostaa rekisterin osa.

Tietosuoja-asetus ja tietosuojalaki edellyttävät, että rekisterinpitäjä suunnittelee ja dokumentoi henkilötietojen käsittelyn niin, että sisäänrakennettu (data protection by design) ja oletusarvoinen

(data protection by default) tietosuoja sekä nämä varmistavat tietoturvaluustoimet on toteutettu henkilötietojen tietosuojaluonne huomioiden riittävällä tavalla ja rekisteröidyn lakisääteiset oikeudet pystytään toteuttamaan.

Tietosuoja - asetus ohjaa myös kilpailutusten vaatimusmäärittelyä sekä hankintojen suunnittelua palvelu- ja järjestelmähankinnoissa, kun hankintaan liittyy henkilötietojen käsittely. Rekisterinpitäjänä Kuopion kaupunki voi käyttää vain sellaisia henkilötietojen käsittelijöitä, joilla on antaa riittävät takeet erityisesti asiantuntemuksesta, luotettavuudesta ja resursseista, jotta ne voivat panna täytäntöön tietosuoja - asetuksen mukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, käsittelyn turvallisuus mukaan lukien.

Tietosuoja-asetuksen 28 artiklassa säädelään rekisterinpitäjän velvollisuudesta sopia henkilötietojen käsittelyn ulkoistustapauksissa osapuolten vastuut kirjallisesti. Henkilötietojen käsittelysopimus on tullut tehdä kaikista sellaisista käsittelyistä, joiden sopimus on jatkunut tietosuoja-asetuksen siirtymäajan yli. Ellei tietosuoja - asetuksen vaatimuksia ole huomioitu siirtymäaikana, on henkilötietojen käsittelyn sopimukset tulleet päivittää 25.5.2018 mennessä.

Tietosuoja-asetuksen 82 artiklassa säädelään rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän vastuusta rekisteröidylle aiheutuneesta vahingosta. Sääntely tulee huomioida henkilötietojen käsittelysopimuksessa.

Henkilötietojen käsittelyä koskevien sopimusten olemassaolo on yksi osa rekisterinpitäjälle säädettyä tietosuoja - asetuksen noudattamisen osoitusvelvollisuutta. Hankintaa suunnitellessaan hankintayksikön tulee huolehtia siitä, että rekisterinpitäjää edustava ja henkilötietojen käsittelystä sekä tietosuoja - asetuksen ja muun henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön vaatimusten noudattamisesta vastuussa oleva viranhaltija on tietoinen hankinnasta. Viimekädessä vastuu henkilötietojen käsittelystä on aina rekisterinpitäjällä.

Tiedonhallintalain tavoitteena on edistää viranomaisen tiedonhallinnan laatua, tietoturvaluutta sekä tietoaaineistojen vastuullista hyödyntämistä. Tietoaaineistojen ja tietojärjestelmien tietoturvaluuden varmistaminen kuuluu osaksi kaikkien viranomaisten tehtävää. Jokaisen viranomaisen tai toimielimen (= tiedonhallintayksikön) tulee jatkossa seurata oman toimintaympäristönsä tietoturvaluuden tilaa ja varmistaa kaikkien tietoaaineistojen ja -järjestelmien turvallisuus koko niiden elinkaaren ajalta.

Salassa pidettävien aineistojen osalta laissa määritellään vaatimuksista salatun tiedonsiirtoyhteyden käyttämisestä ja vastaanottajan tunnistautumisesta.

Viranomaisen on huolehdittava myös siitä, että sen tietojärjestelmien käytöstä ja niistä tehtävistä tietojen luovutuksista kerätään tarpeelliset lokitiedot, jos tietojärjestelmän käyttö edellyttää tunnistautumista tai muuta kirjautumista. Kaikissa tällaisissa järjestelmissä tulee olla asiaankuuluva lokitus.

Substanssilainsäädäntö, eli toimintaa ohjaava erityislainsäädäntö voi edellyttää muita huomioon otettavia tietoturva ja tietosuoja vaatimuksia.

Hankinnoissa huomioitava tietoturvaohjeistus

Hankintayksikön tulee huomioida Kuopion kaupungin tietoturvaohjeistus ja linjaukset esimerkiksi teknisen tietoturvan tasosta, tietoturvasitoumuksista ja salassapidosta.

Hankintayksikkö voi käyttää riittävän tietoturvatason määrittämiseen seuraavia kansallisia ohjeita:

- Tiedonhallintalautakunta: [Suosituskokoelma tiettyjen tietoturvasääntöjen soveltamisesta: Lautakunnat \(sharepoint.com\)](#)
- Valtiovarainministeriö: [Pilvipalvelujen soveltamisohje - Pilvipalvelujen hyödyntämisen soveltamisohjeita julkisen hallinnon organisaatioille](#)
- Valtiovarainministeriö: [Julkisen hallinnon pilvipalvelulinjaukset](#)

Esimerkkejä hankinnoista, joissa tietoturva ja tietosuoja tulee huomioida

ICT-, sovellus-, tietojärjestelmä- ja pilvipalveluhankinnat

- Palveluntuottajan henkilöstöä koskevat salassapitovaatimukset.
- Tallennetaan ja / tai käsitellään henkilötietoja.
 - Järjestelmässä on oltava käyttövaltuushallinta ja sen on muodostettava vähintään käyttölokia.
 - Muodostuva loki tulee voida siirtää Kuopion kaupungin keskitettyyn lokienhallintajärjestelmään.
 - Toimittajan ja alihankkijoiden henkilötietojen käsittely on sovittava kirjallisesti.
 - Rekisterinpitäjän tulee antaa kirjalliset ohjeet henkilötietojen käsittelystä.
- Henkilötietoja saatetaan siirtää tai käsitellä EU / ETA - alueen ulkopuolelta (ns. kolmannet maat).
 - Arvioitava siirron lakiperuste, sekä huomioitava tietosuoja-asetuksen vaatimukset tällaisesta siirrosta / käsittelystä sopimiseen.
 - Henkilötietojen siirrosta tai käsittelystä kolmannessa maassa sopiminen on poikkeus. Kirjallisen päätöksen kolmansiin maihin siirrosta tekee rekisterinpitäjän edustaja.
- Jos henkilötietojen käsittelyperuste on rekisteröidyn suostumus, tulee sovelluksessa / järjestelmässä / palvelussa olla mahdollista hallinnoida rekisteröityjen suostumuksia sekä tekninen mahdollisuus poistaa henkilötiedot taltioilta.

Ostopalvelut

- Palveluntuottajan henkilöstöä koskevat salassapitovaatimukset.
- Käsitellään henkilötietoja ja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja toimeksiannosta.
 - Toimittajan ja alihankkijoiden henkilötietojen käsittely on sovittava kirjallisesti.
 - Rekisterinpitäjän tulee antaa kirjalliset ohjeet henkilötietojen käsittelystä.
- Käytetään ensisijaisesti Kuopion kaupungin operatiivisia tietojärjestelmiä. Ostopalveluntuottajan järjestelmää käytetään vain poikkeustapauksissa, joista päättää aina Kuopion kaupungin tietohallinto.
- Henkilötietoja saatetaan siirtää tai käsitellä EU / ETA - alueen ulkopuolelta.
 - Arvioitava siirron lakiperuste, sekä huomioitava tietosuoja-asetuksen vaatimukset tällaisesta siirrosta / käsittelystä sopimiseen.
 - Henkilötietojen siirrosta tai käsittelystä kolmannessa maassa sopiminen on poikkeus. Kirjallisen päätöksen kolmansiin maihin siirrosta tekee rekisterinpitäjän edustaja.
- Jos henkilötietojen käsittelyperuste on rekisteröidyn suostumus, tulee palvelussa olla mahdollista hallinnoida rekisteröityjen suostumuksia sekä tekninen mahdollisuus poistaa henkilötiedot, jos ne tallennetaan palveluntuottajan järjestelmään.

Lääketieteelliset laitteet sekä niiden etäseuranta / -hallintasovellukset

(1.1.2023 saakka)

- Tallennetaan ja / tai käsitellään erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja.
 - Järjestelmässä on oltava käyttövaltuushallinta ja sen on muodostettava vähintään käyttölokia.
 - Toimittajan ja alihankkijoiden henkilötietojen käsittely on sovittava kirjallisesti.
 - Rekisterinpitäjän tulee antaa kirjalliset ohjeet henkilötietojen käsittelystä.
- Henkilötietoja saatetaan siirtää tai käsitellä EU / ETA - alueen ulkopuolelta.
 - Arvioitava siirron lakiperuste, sekä huomioitava tietosuoja-asetuksen vaatimukset tällaisesta siirrosta / käsittelystä sopimiseen.
 - Henkilötietojen siirrosta tai käsittelystä kolmannessa maassa sopiminen on poikkeus. Kirjallisen päätöksen kolmansiin maihin siirrosta tekee rekisterinpitäjän edustaja.

Rakennuttaminen

- Urakoitsija käsittelee henkilötietoja toimeksiannosta tai siirtää henkilötietoja Kuopion kaupungille.
 - Toimittajan ja alihankkijoiden henkilötietojen käsittely on sovittava kirjallisesti.
 - Rekisterinpitäjän tulee antaa kirjalliset ohjeet henkilötietojen käsittelystä.
- Henkilötietoja saatetaan siirtää tai käsitellä EU / ETA - alueen ulkopuolelta.
 - Arvioitava siirron lakiperuste, sekä huomioitava tietosuoja-asetuksen vaatimukset tällaisesta siirrosta / käsittelystä sopimiseen.
 - Kuopion kaupungin sopimusvastuuhenkilön allekirjoittamissa sopimuksissa kaupungin rekisterinpitäjyyteen kuuluvien henkilötietojen siirrosta tai käsittelystä kolmannessa maassa sopiminen on poikkeus. Kirjallisen päätöksen kolmansiin maihin siirrosta tekee rekisterinpitäjän edustaja.

Tietojärjestelmien ja sovellusten pienhankinnat ja suora hankinnat

Palvelutuotannon yksiköillä tulee olla tietohallinnon lupa pien- tai suora hankintana tehtäviin ICT-järjestelmä, -laite, -palvelu, sovellus tai ohjelma hankintoihin.

Jos ICT - järjestelmällä, - laitteella, - palvelulla, sovelluksella tai ohjelmalla käsitellään henkilötietoja, tulee ennen tilausta varmistaa, että toimittajan kanssa on tehty kirjallinen sopimus, jossa henkilötietojen käsittely on huomioitu tietosuoja-asetuksen edellyttämällä tavalla.

Kuopion kaupunki on linjannut henkilötietojen käsittelyn maantieteelliseksi alueeksi EU- ja ETA-alueen, jolloin henkilötietojen siirrosta tai niiden käsittelystä ns. kolmansissa maissa (esim. Yhdysvallat, jne.) ei pääsääntöisesti voi tehdä sopimusta. Poikkeuksista tähän päättää kirjallisesti rekisterinpitäjää edustava viranhaltija. Päätös liitetään osaksi henkilötietojen käsittelyä koskevaa tietosuojadokumentaatiota ja dokumentaatioissa oleva henkilötietojen käsittelyn riskien- ja tietosuojan vaikutustenarvioinnit päivitetään vastaamaan päätettyä kolmansissa maissa tehtävää henkilötietojen käsittelyä. Rekisterinpitäjää edustava viranhaltija voi ennen päätöstä pyytää lausunnon tietoturva- ja tietosuojaryhmältä.

Hankinta - asiakirjojen säilytys

Hankintaan liittyvä asiakirjakokonaisuus: tarjouspyyntöasiakirjat, hankintapäätökset, hankintasopimukset liitteineen, tietoturvaa, turvallisuutta ja / tai henkilötietojen käsittelyä koskevat sopimusehdot, henkilötietojen käsittelijän seloste käsittelytoimista sekä rekisterinpitäjän kirjallinen ohje henkilötietojen käsittelystä tallennetaan kaupungin asianhallintajärjestelmään.